

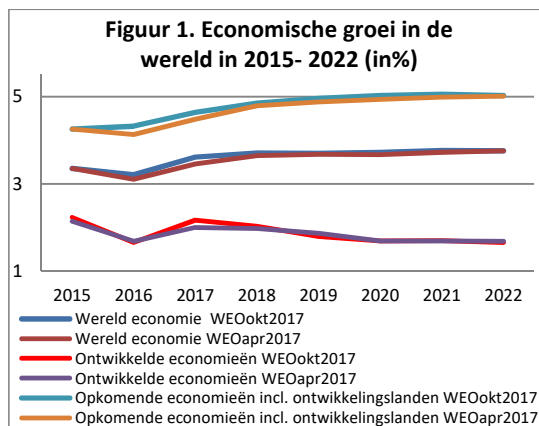

Suriname binnen de wereldeconomie

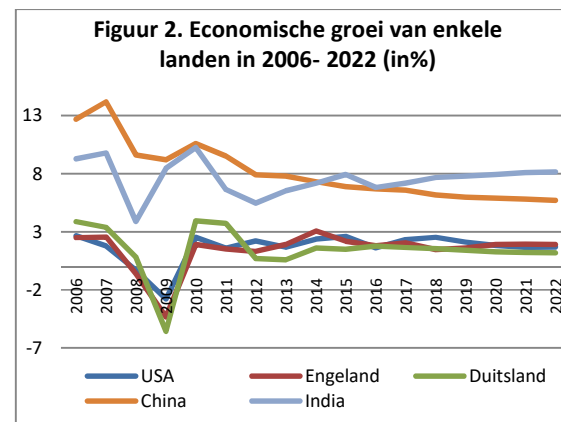
De Wereldeconomie

Economische groei

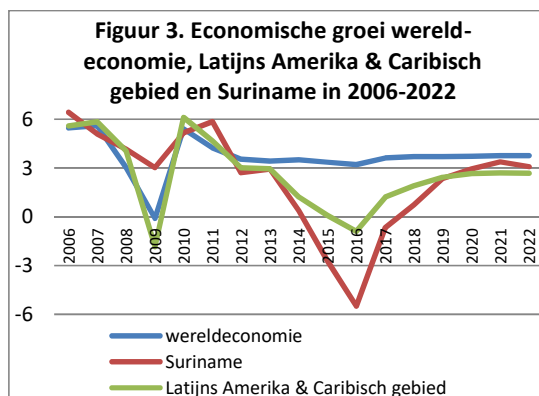
De groei-projecties van het IMF voor de wereldeconomie in 2017-2022 bedragen gemiddeld 3,7% op jaarbasis. Het IMF heeft in oktober de projecties van groeicijfers voor de wereldeconomie voor 2017-2018 met marginaal 0,1 procentpunt op jaarbasis naar boven aangepast (figuur 1) ten opzichte van de projecties die in april 2017 waren vrijgegeven. De matig betere vooruitzichten voor de groei zijn een gevolg van een sterkere binnenlandse vraag in de ontwikkelde economieën (Europa, Japan, Canada), in China en in de andere grote opkomende economieën (Rusland, Brazilië en in Azië) in het eerste halfjaar van 2017.

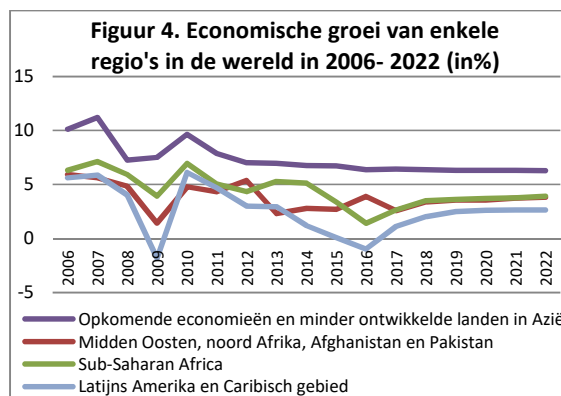
Bron: IMF, WEO april en oktober 2017

Bron: IMF, WEO oktober 2017

Bron: IMF, WEO oktober 2017, ABS, SPS

Bron: IMF, WEO oktober 2017

De vooruitzichten van de groei op middellange en lange termijn voor vele landen zijn nog steeds zwak te noemen en zijn onder het niveau van de groei in de periode vóór de financiële crisis in 2007-2008.

De economische groei voor de VSA daarentegen is naar beneden aangepast met 0,1 en 0,2 procentpunten in 2017-2018. De reden hiervoor is de onzekerheid van beleidsvoornemens en

gevolgen daarvan, met name de aangekondigde belastingsverlagingen en een expansief overheidsbeleid, waarop men anticipeerde aan het begin van het jaar. Ook de groeicijfers voor Engeland zijn naar beneden aangepast, vanwege een lager groeicijfer in het eerste halfjaar van 2017 dan was verwacht.

De opkomende economieën met name India en China, groeien nog steeds sterker dan die in de ontwikkelde landen en dit zal naar verwachting ook zo blijven op middellange termijn (figuur 1 en 2). De aanpassing van de groeicijfers voor China naar boven is het gevolg van een tragere “rebalancing” van de Chinese economie naar binnenlandse dienstverlening en consumptie. Echter zijn er risico’s verbonden aan de vooruitzichten van de groei van de Chinese economie vanwege een snel stijgende publieke schuld en een beperkte bestedingsruimte van de overheid.

Alhoewel de binnelandse vraag in bepaalde regio’s en landen in het eerste halfjaar van 2017 is gestegen, zijn de wereldmarktprijzen van grondstoffen nog steeds laag. Dit is vooral het geval bij olie, waar het aanbod in het eerste halfjaar groter was dan men anticipeerde. Dit heeft de inflatie in de ontwikkelde landen beneden het gewenste niveau gehouden, waardoor investeringen en productie op middellange en lange termijn zwak blijven.

Lage inflatie in de meeste landen is ook het gevolg van stagnerende gemiddelde lonen, groeiende inkomensongelijkheid en de hogere mate van de groei van banen met een middelinkomen dan met een hoog inkomen. Technologische ontwikkelingen, maar ook gebrek aan overheidsbeleid, hebben geleid tot een grotere inkomensongelijkheid in de wereld. Er is een groeiende bezorgheid dat deze gap alleen zal toenemen door de snel stijgende automatisering van productieprocessen in de wereld.

Vanwege de lage wereldmarktprijzen van grondstoffen hebben grondstofexporterende landen het nog steeds moeilijk, met name in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied. Vele van de grondstofproducerende landen zijn ook het meest blootgesteld aan klimaatsveranderingen en natuurrampen, waardoor herstel ook langer uitblijft.

De economische vooruitzichten van de groei in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied liggen lager dan de gemiddelde groei van de wereldeconomie en die in andere ontwikkelingsregio’s (figuur 3 en 4). In figuur 3 komt tot uiting dat de groei van de Surinaamse economie naar verwachting na 2019 boven de regionale groei zal liggen, doch beneden het niveau van de wereldeconomie.

De risico’s in de wereld die de vooruitzichten voor de groei op middellange en lange termijn negatief kunnen beïnvloeden, zijn: beleidsonzekerheid in vele (grote) economieën, protectionisme, een (scherpe) vertraging van de Chinese economie en een toename van geopolitieke spanningen in de wereld.

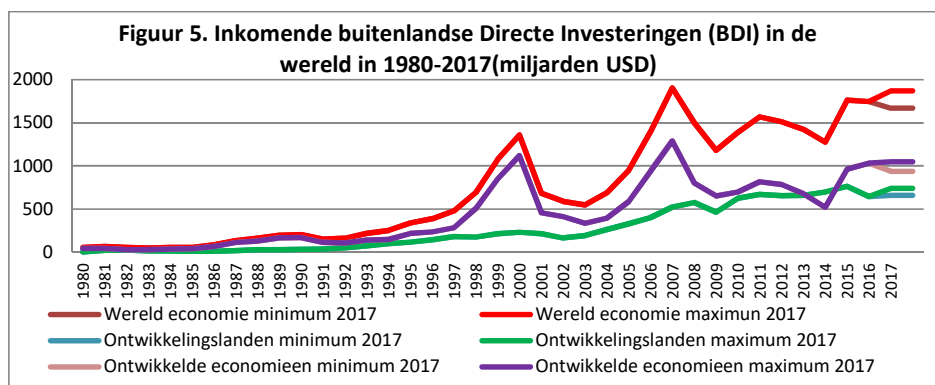
Investeringstrends

De voorlopige UNCTAD-statistieken in februari 2017 vertoonden een daling van inkomende Buitenlandse Directe Investerings (BDI) in de wereld in het afgelopen jaar van 13 procent. In juni heeft de UNCTAD haar statistieken aangepast, waarbij sprake was van een daling van ca. 2 procent in het afgelopen jaar ten opzichte van 2015.

De BDI zullen in 2017 volgens de UNCTAD een stijging van ca. 5 procent meemaken en deze stijgende trend zal in 2018 voortgezet worden. De reden hiervoor is de verwachte opleving van de wereldeconomie en een positieve ontwikkeling van de internationale aandelenmarkten en de internationale handel in deze jaren. De risico’s die de stijgende BDI negatief kunnen beïnvloeden zijn dezelfde die de groei van de wereldeconomie bedreigen.

Het IMF heeft in haar World Economic Outlook van oktober 2017 aangegeven dat op middellange termijn de investeringen-BBP ratio van de wereldeconomie gemiddeld 26 procent zal bedragen, terwijl de ratio’s voor de ontwikkelde landen en de opkomende economieën, inclusief ontwikkelingslanden, op respectievelijk 22 en 32 procent zullen liggen. Bij de groep opkomende economieën,

inclusief ontwikkelingslanden, is de ratio met 0,5 procent naar beneden aangepast ten opzichte van de vooruitzichten die in april gepresenteerd waren.

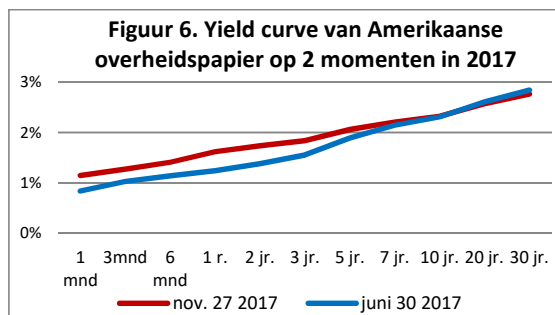

Bron: UNCTAD

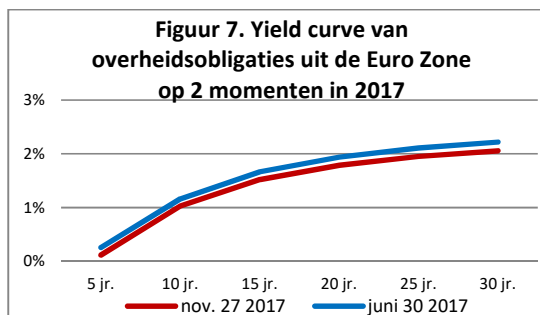
Internationale kapitaalmarkten

In het haast afgelopen jaar hebben de internationale kapitaalmarkten over het algemeen goed gefunctioneerd met beperkte fluctuaties, ondanks de intieële bezorgdheid over marktstabiliteit en fragmentatie vanwege onder andere Brexit. De vooruitzichten op middellange termijn zijn wat beter, vanwege stijgende internationale handel en verbeterde groeicijfers in de wereld.

Stijgende noteringen op de aandelenmarkten in de ontwikkelde landen in de afgelopen maanden zijn het gevolg van stijgende verdiensten, meer vertrouwen en verbeterde macroeconomische vooruitzichten in de landen. Aandelenmarkten in de opkomende economieën zijn ook verbeterd in 2017.

Bron: US Treasury department

Bron: Europese Centrale Bank

Het monetair beleid in de VSA wordt langzaam verder genormaliseerd door een voortzetting van het beleid van 2016, met name een stijging van de korte termijn rentevoet op de Federal Reserve Funds in juni tot 1-1,25 procent. Op 13 december is de rentevoet weer met een 0,25 procent gestegen, waarbij de Federal Reserve Board heeft aangegeven dat de rentevoet in 2018 op drie momenten in het jaar weer aangepast zal worden. Ondanks de stijging van de korte termijn rentevoet, zijn de meer lange termijn (10 -30 jaar) opbrengsten (yield) op Amerikaans waardepapier sinds begin 2017 op een plateau beland en tegen medio september is de yield aan het dalen (figuur 6¹).

Tabel 1 geeft aan een stijgend verloop van de libor rentevoeten (6 en 3 maanden) op USD fondsen in 2017 vanwege de stijgende korte termijn rentevoet in de VSA. De verwachting is dat in het eerste halfjaar van 2018 het stijgend verloop van de USD libor rentevoeten voortgezet zal worden.

¹ Yield curve: geeft aan de yield (opbrengsten) van verhandelde overheidswaardepapier naar (resterende) looptijd van het instrument.

Tabel 1. Geselecteerde gemiddelde interestvoeten in 2017

	2017-Q1	2017-Q2	2017-Q3	2017-Q4 t/m nov.
US Libor 6 mnd	1,37	1,42	1,46	1,58
US Libor 3 mnd.	1,07	1,20	1,32	1,39
Euribor 6 mnd	- 0,24	-0,25	-0,27	-0,27

Bron: www.global-rates.com

De valutamarkten vertonen een verzwakking van de Amerikaanse dollar in 2017; er is sprake van een appreciatie van andere valuta's, met name de Euro en de Chinese Yuan (CNY) ten opzichte van de US dollar (tabel 2). Dit vanwege verbeterde economische omstandigheden en verwachtingen, met name in Europe en de onzekerheid over de effectiviteit van het economische beleid in de VSA. De verwachting is dat de US dollar in het eerste halfjaar van 2018 zal aansterken.

Tabel 2. Gemiddelde nominale wisselkoersen van geselecteerde valuta's ten opzichte van de USD in 2017

	2017-Q1	2017-Q2	2017-Q3	2017- Q4 t/m nov.
CNY	6,89	6,86	6,67	6,62
EUR	0,94	0,91	0,85	0,85
JPY	113,61	111,08	111,01	113,17
GBP	0,94	0,91	0,85	0,85

Bron: IMF

De kapitaalmarkten in de Eurozone worden gekenmerkt door lage rentevoeten voor Europese obligaties (yield curve – figuur 7), vanwege het faciliterende monetair beleid in Europa. Hierdoor zijn de rentevoeten in de wereld nog steeds op een vrij laag niveau.

De onderhandelingen tussen de EU en Engeland met betrekking tot Brexit zijn nog gaande. De beleidsonzekerheid met betrekking tot financiële contracten tussen Engeland en de EU, is een risico voor de stabiliteit van de kapitaalmarkten in Europa.

De verwachtingen² voor 2018 zijn sterkere fluctuaties binnen de kapitaalmarkten, vanwege een intensivering van de geopolitieke spanningen tussen de VSA en Noord Korea en politieke risico's in Europe en in de rest van de wereld.

Het volgen van de internationale kapitaalmarkten, onder andere de valutamarkten en rentevoeten, is ook voor Suriname van belang onder andere voor de overheid.

In tabel 1 zijn de rentevoeten gepresenteerd die gemonitord moeten worden in relatie tot de Surinaamse staatsschuld. Van de buitenlandse staatsschuld van ca. USD 1,6 miljard per ultimo september 2017 is 44 procent (ca. USD 700 miljoen) aangetrokken tegen een variabele rentevoet met een marge daarop van ca. 5 procent tegen de libor 6 maanden, ca. 31 procent tegen de libor 3 maanden en ca. 8 procent op de Euribor 6 maanden rentevoet.

Van de totale binnenlandse en buitenlandse schuldportefeuille van de overheid per ultimo september 2017 van ca. USD 2,3 miljard, bestaat 78 procent (ca. USD 1,8 miljard) uit schulden aangetrokken in vreemde valuta. Hiervan is 72 procent USD-schulden, 2 procent Euro-schulden en 4 procent CNY-schulden.

Internationale kapitaalmarktontwikkelingen die uitmonden in fluctuaties van rentevoeten en wisselkoersen waartegen schulden zijn aangetrokken, maar ook lokale macro-economische omstandigheden, betekenen voor de overheid verhoogde en/of verlaagde schuldenlastbetalingen uitgedrukt in de eigen valuta in het komend jaar.

² Bron: Deutsche Bank rapportage

Internationale handel³

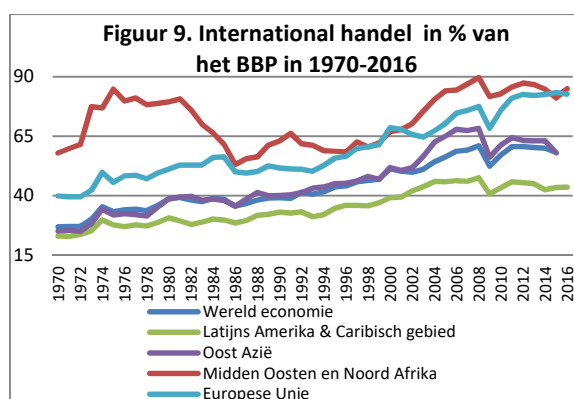
Na een marginale groei van de internationale handel van 2,4 procent in 2016, is volgens het IMF de groeiverwachting voor 2017 veel sterker en zal deze zich haast verdubbelen tot 4,2 procent; een stijging van 0,4 procentpunt ten opzichte van de projectie van april. De vooruitzichten van de internationale handel zijn voor 2018 ook in oktober naar boven aangepast (figuur 5).

De groei van de handel in 2017 moet worden toegeschreven aan stijgende handelsstromen in Azië en toenemende importen in Noord-Amerika.

Volgens de World Trade Organization (WTO), zijn de risico's die verbonden zijn aan de middellange termijn vooruitzichten voor internationale handel nog steeds handelsbeperkende maatregelen die voortkomen uit protectionistisch beleid, krap monetair beleid met beperkte bestedingsruimte in diverse landen, maar ook geopolitieke spanningen in de wereld en de economische gevolgen van natuurrampen.

Bron: IMF, WEO april en oktober 2017

Bron: WereldBank

In figuur 6 zijn de handel-BBP ratio's voor de wereld en enkele regio's gepresenteerd. De ratio voor de wereldeconomie in 2014-2016 lag rond de 60 procent. Voor de Europese Unie en het Midden Oosten & Noord-Afrika, lag de ratio rond de 80 procent. Voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied lag de ratio lager dan het wereldgemiddelde, namelijk ca. 50 procent.

Wereldmarktprijzen van grondstoffen

De IMF-projecties van juli 2017 voor wereldmarktprijzen vertonen dezelfde trend als de projecties van februari; de prijzen zullen in 2017 stijgen ten opzichte van het vorig jaar, vanwege een verhoogde groei van de wereldeconomie met ca. 0,4% (3,2% in 2016 en 3,6% in 2017) en in de daaropvolgende jaren zijn de prijzen vrijwel stationair.

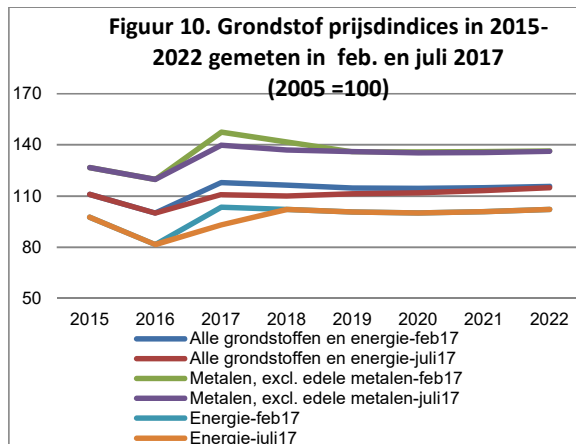
Ondanks de zeer matige aanpassing van de groeiverwachting van de wereldeconomie in 2017-2018 naar boven, zijn de IMF-projecties van juli 2017 voor wereldmarktprijzen voor grondstoffen (alle grondstoffen, energie en metalen) in deze jaren ten opzichte van projecties in februari juist naar beneden aangepast (figuur 10).

De reden is het gevolg van een significante daling van de olieprijs tussen februari en augustus 2017 met ca. 8%. Dit vanwege een stijgend aanbod van olie, ondanks de verlaging van de olieproductie door de leden van de OPEC. Een stijgend aanbod van olie door Libië en Nigeria en een stijging van de schalie-olieproductie van de VSA, hebben geleid tot daling van de olieprijs in 2017. Ook is het

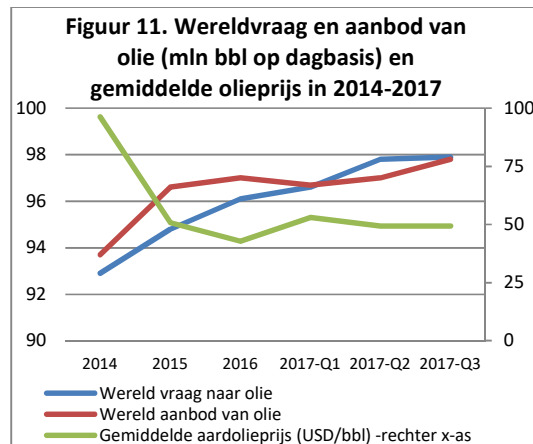
³ Het volume voor internationale handel wordt berekend als het gemiddelde van het export- en importvolume.

aanbod van olie door de OPEC-lidlanden, ondanks de productievermindering, relatief nog steeds hoog.

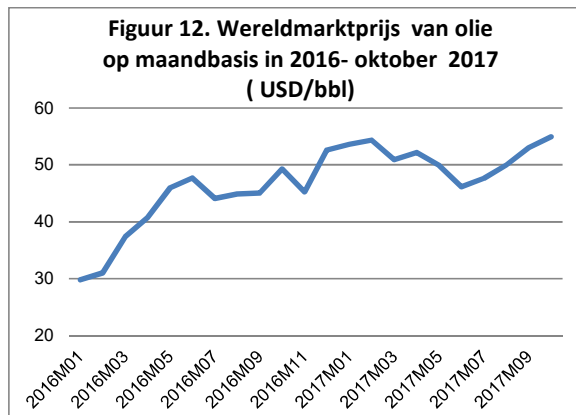
In figuur 11 worden de internationale vraag en aanbod van olie gepresenteerd. In het derde kwartaal van 2017 vertoont het aanbod een stijgend verloop ten opzichte van een dalend verloop van de vraag in die periode.

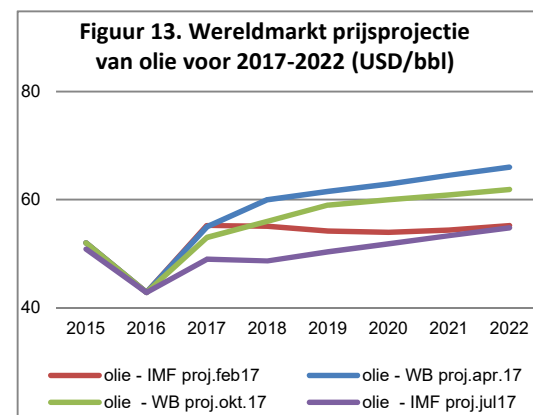
Bron: IMF

Bron: International Energy Agency, Wereld Bank

Bron: Wereld Bank

Bron: Wereld Bank, IMF

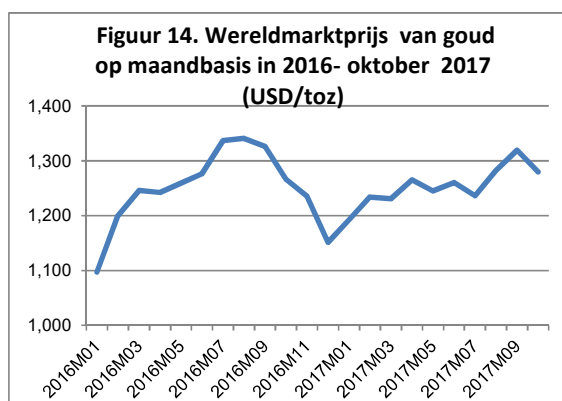
Tot en met oktober 2017 bedroeg de gemiddelde olieprijs ca. 51 USD per barrel. Dit ligt beneden de initiële gemiddelde prijsprojectie van USD 55 per barrel voor 2017 van zowel de Wereldbank als het IMF (figuur 12). Beide instituten hebben hun middellange termijn projecties voor olie naar beneden aangepast. Zo ligt de gemiddelde olieprijs in 2017-2022 volgens het IMF rond de USD 51 per barrel, een daling van ca. 6% ten opzichte van haar vorige projecties en die van de Wereldbank rond de USD 58 per barrel, een daling van ca. 5% ten opzichte van haar vorige projecties (figuur 13).

De prijsprojecties voor metalen exclusief edele metalen zijn ook naar beneden aangepast. Dit is echter niet het geval voor de edele metalen, met name goud. Volgens de oktoberprojecties van de Wereldbank zal de gemiddelde prijs van goud in 2017 op hetzelfde niveau blijven als die van 2016. Daarna zal de prijs jaarlijks met 1% afnemen in plaats van 2%, zoals de vorige projecties in april aangaven (figuur 15).

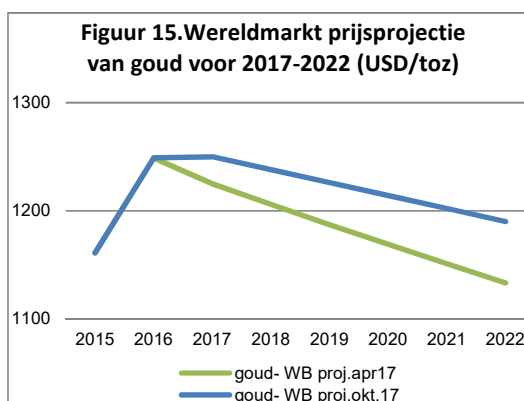
De verwachte prijsdaling is nog steeds het gevolg van een verwachte stijging van de waarde van de US dollar als gevolg van een stijging van de Amerikaanse rentevoet op de Federal Reserve Funds in de komende jaren.

De goudprijs in 2017 vertoont meer een stijgend verloop (figuur 14), ondanks een aanbodoverschot aan goud in 2017 (tabel 3). De zwakkere US dollar en geopolitieke spanningen in de afgelopen maanden tussen de VSA en Noord Korea zijn de oorzaak van de stijgende prijzen.

Volgens de World Gold Council is de vraag naar goud als beleggingsgoed in 2017 vrij laag en is deze afgenomen van 96 ton in het eerste kwartaal van 2017 tot 19 ton in het derde kwartaal. Beleggers in goud zijn voorzichtig met het doen van aankopen, omdat men verwacht dat de centrale banken in de VSA en Europa hun rentevoeten (verder) zullen opschroeven, waardoor het minder aantrekkelijk wordt om in de toekomst in goud te beleggen.

Bron: www.kitco.com

Bron: Wereldbank

Tabel 3. Wereldvraag en aanbod van goud in 2016-2017-Q3⁴ (in tonnen)

Goud	2016-Q1	2016-Q2	2016-Q3	2016-Q4	2017-Q1	2017-Q2	2017-Q3
Vraag naar gebruik:							
Juwelen	473	447	509	559	502	498	513
Technologie	76	80	83	84	79	81	84
Munten en staven	265	213	190	374	290	243	222
ETF en andere producten (1)	349	225	144	-173	96	65	19
Centrale banken en andere instituten	<u>104</u>	<u>78</u>	<u>89</u>	<u>118</u>	<u>82</u>	<u>96</u>	<u>111</u>
Totaal	1,268	1,043	1,015	963	1,049	984	950
Aanbod naar bron:							
Productie uit mijnen	768	794	852	850	763	816	841
Goud uit hedgingactiviteiten (2)	52	24	-18	-23	-18	-8	-10
Gerecycled goud	<u>360</u>	<u>343</u>	<u>335</u>	<u>257</u>	<u>284</u>	<u>281</u>	<u>315</u>
Totaal	1,180	1,161	1,168	1,084	1,029	1,088	1,146
Aanbodtekort (-) of overschot(+):	-88	118	153	120	-20	104	197
Gemiddelde prijs USD/troy	1,181	1,259	1,335	1,218	1,219	1,257	1,279

Bron: World Gold Council (1) ETF: Exchange Traded Funds = goud als beleggings/investeringsgoed

⁴ "Hoewel hedgingtransacties in de loop van de tijd geen netto toename van de goudtoevoer naar de markt met zich meebrengen, versnellen ze de timing van de verkoop van het goud, wat een impact heeft op de balans tussen vraag en aanbod op dat moment" (Bron: Wikipedia).

Suriname

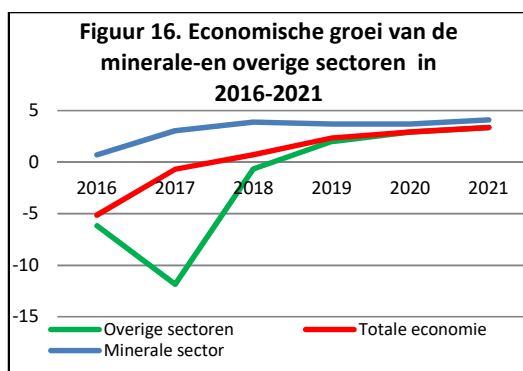
Economische groei en investeringen

Het voorlopig cijfer van de economische groei voor 2016 die door het ABS is vastgesteld, is een inkrimping van de economie van 5,1%. De aangepast economische groeiprojecties van het Planbureau in augustus 2017 vertonen een scherpere daling van ca. 0,7% van de economie in 2017 ten opzichte van eerdere projecties in mei.

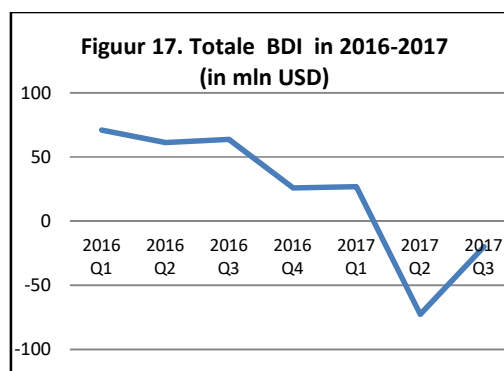
De scherpere geprojecteerde daling in 2017 heeft te maken met de productie binnen de niet-minerale private sector, die dit jaar verder inkrimpt (figuur 16). In 2018 zal de economische groei rond de 1 procent liggen en in 2019-2021 wordt de groei geschat op gemiddeld 2,9 procent. Het verwachte herstel van de private sector na bijna 2 jaar - gegeven een stabiel macro-economisch klimaat (stabiele wisselkoers en inflatie) - en verbeterde overheidsinvesteringen, dragen bij aan de groeiverwachtingen van de economie in die jaren.

In figuur 16 komt ook tot uiting dat de bedrijvigheid van de minerale sector nog steeds een voorname factor is binnen de economie. Stijgende goudproductie die zijn piek in 2018 bereikt, maar ook een stabiel verloop van de onshore olieproductie, dragen enorm bij aan de groei op middellange termijn.

Het investeringsplaatje van 2016-2017 vertoont een dalend verloop. Inkomende Buitenlandse Directe Investerings (BDI)⁵ die in 2014-2016 gedomineerd werden door de goudbedrijven, nemen in 2017 enorm af (figuur 17). Een totaal overzicht van binnenlandse investeringen is niet beschikbaar, maar de trend is ook een dalend verloop in deze periode.

Bron: ABS, SPS augustus 2017 projecties

Bron: CBvS

De financiële sector

De internationale kapitaalmarkt en de Staatsschuld

De obligatielening die de overheid in oktober 2016 is aangegaan op de internationale kapitaalmarkt tegen een rentevoet van 9,25 procent en een looptijd van 10 jaar, wordt op de Luxemburg stock exchange market verhandeld.

Kijken wij naar het verloop van de prijs van de obligatielening in 2017 tot en met oktober (figuur 18), dan zien wij in maart een daling van de prijs. Dit is het gevolg van de “downgrading” van de rating die Fitch ons land heeft toegekend in maart van B+ naar B- met een “negative outlook”, vanwege de verslechterde macro-economische situatie, onzekerheid rond het beleid met betrekking tot

⁵ Negatieve Buitenlandse Directe Investerings zijn vorderingen van de dochterondernemingen op de moedermaatschappijen.

overheidsfinanciën, stagnerende hervormingsmaatregelen en stijgende overheidsschulden. Na maart vertoont de prijs van de obligatielening een stijgend verloop.

Figuur 18. De prijsontwikkeling in 2017 van de Surinaamse internationale obligatielening

Bron: Bloomberg, 13 november 2017

Ontwikkelingen in de lokale financiële sector

In 2017 fluctueert de lokale valuta, de SRD, ten opzichte van de USD en de Euro veel minder dan in 2016. In tabel 4 komt de appreciatie van de Euro ten opzichte van de USD tot uiting in de stijgende wisselkoersverhouding met de lokale munt.

Tabel 4. Gemiddelde wisselkoersen* van de SRD t.o.v. de USD en Euro in 2017

	2017-Q1	2017-Q2	2017-Q3	2017-Q4 t/m nov.
USD	7,54	7,60	7,51	7,51
EUR	7,99	8,31	8,78	8,78

Bron: CBvS * verkoopkoers

In 2017 zet de Centrale Bank van Suriname een krap monetair beleid voort dat gericht is op het beheersen van het geldaanbod om zo de wisselkoers, maar ook inflatie onder controle te krijgen. De verplichte kasreserve⁶ die banken moeten aanhouden bij de CBvS en de stopzetting van het verstrekken van voorschotten aan de overheid zijn de instrumenten die de CBvS hierbij gebruikt. Om de wisselkoersstabiliteit verder te bewaken gaf Centrale Bank in mei aan dat handelsbanken voortaan alleen vreemdevalutakredieten mogen verstrekken aan bedrijven en personen met reguliere vreemdevaluta-inkomsten uit het buitenland. Deze maatregel is genomen om de vraag naar vreemde valuta verder te beperken.

Ten aanzien van de kredietverschaffing van de algemene banken, hebben er enige verschuivingen plaatsgevonden in 2017. Zo is per ultimo september ca. 80 procent van de kredietportefeuille toegekend aan de private sector (t.o.v. de 88% per ultimo 2016) en slechts 16 procent aan direct productieve sectoren (t.o.v. de 20% per ultimo 2016). De per saldo kredietverlening aan de private sector aan het eind van het derde kwartaal, neemt nominaal met ca. 0,5 procent af ten opzichte van eind 2016. In reële termen is de afname ca. 8 procent⁷.

⁶ Het kasreservepercentage op SRD-deposito's is thans 35 procent (vanaf 2015) en voor vreemde valuta (USD en Euro) deposito's 50 procent (vanaf 2013).

⁷ Wel stijgt de totale kredietverlening nominaal met ca. 9 procent en reëel met ca. 1 procent in deze periode.

De gemiddelde nominale rentevoeten zijn minimaal gestegen vanwege een lagere inflatie ten opzichte van het voorgaande jaar en om de vraag en het aanbod op geld- en kapitaalmarkt op elkaar af te stemmen. Aan het eind van het derde kwartaal bedroegen de debet (leen)rentevoeten op SRD-, USD- en Eurokredieten respectievelijk 14,5 procent, 9,3 procent en 8,9 procent. De reële rentevoet op SRD-kredieten was in september 2017 na langer dan 20 maanden positief en bedroeg ca. 2,5 procent.

De stabiliteit van de bancaire en de totale financiële sector is heden nog steeds een zorgpunt, nadat de solvabiliteit van de grootste bank, de DSB N.V. (marktaandeel van ca. 35 procent) in het afgelopen jaar onder druk kwam te staan vanwege de verslechterde economische situatie.

De economische situatie vertaalde zich in een verhoogd percentage van non-performing loans en daaraan gekoppeld een stijging van de voorziening voor dubieuze debiteuren. Zo steeg deze voorziening in 2015 met 78% tot SRD 162 miljoen, in 2016 met 14% tot SRD 184 miljoen en in het derde kwartaal van 2017 met 33% tot SRD 245 miljoen.

In een persbericht van 13 november 2017 heeft de CBvS aangegeven dat de liquiditeitspositie van de DSB bank in 2017 is aangesterkt en de genomen interne maatregelen hebben geleid tot een verbeterde financiële positie van de bank.

Door de moederbank is tevens de Stichting Administratiekantoor Stabiliteit Financiële Sector Suriname (ASFISS) in het leven geroepen, om bijstand te verlenen, kapitaal aan te trekken en dat kapitaal waar nodig uit te zetten om de solidariteit van de financiële sector te bevorderen.

Behalve de economische ontwikkeling in de afgelopen 2 tot 3 jaar, dragen ook de hoge internationale bancaire normen (Basel II)⁸ waaraan Suriname zich gecommitteerd heeft, bij aan een afname van de capaciteit van de bancaire sector om in de komende jaren in voldoende mate kredieten te verschaffen aan de private sector ten behoeve van binnenlandse investeringen.

Een oplossing hiervoor zou het stimuleren van institutionele beleggers kunnen zijn in de vorm van “mutual funds”, om met (private) kapitaal van ingezetenen, door middel van portefeuilles met aandelen en obligaties, kapitaal te verschaffen aan binnenlandse investeerders.

Het vermoeden bestaat dat er voldoende kapitaal bij ingezetenen aanwezig is voor operationalisering van “mutual funds” in ons land. Wetgeving met regelgeving en incentieven voor deze financiële bedrijvigheid zou eerst gemaakt moeten worden, alvorens deze vorm van kapitaal aanbod ter hand genomen kan worden.

Exporten en importen

Was de export/import ratio van goederen en diensten (tabel 5) 88 procent (cumulatief) aan het eind van het derde kwartaal in 2016, in 2017 bedroeg de ratio 123 procent. Sinds het vierde kwartaal van 2016 was er sprake van een positieve handelsbalans, vanwege een significante groei van de exporten uit de mineralensector.

De importen aan het eind van het derde kwartaal in 2017 zijn wat hoger (0,5 procent) dan in dezelfde periode van het vorig jaar. De verminderde koopkracht van het publiek door de hoge inflatie in het afgelopen jaar, is nog niet hersteld, waardoor de importen niet significant zijn gestegen.

Dit komt ook tot uiting in de import van consumptie- en huishoudgoederen. In 2016 -2017 is er veelal sprake van een dalende trend van de import van deze goederen van USD 176 miljoen in het eerste kwartaal van 2016 tot USD 115 miljoen in het tweede kwartaal van 2017 en daarna een lichte stijging tot USD 134 miljoen in het derde kwartaal van 2016 en (figuur 19).

⁸ Basel II regelgeving bepaald het niveau van kapitaalreserves die banken moeten aanhouden als risicodekking. Benodigde kapitaalreserves t.b.v. risicodekking bij Basel II is hoger dan bij Basel I, vanwege de verhoogde risico's die ontstaan zijn op bancaire “assets”; het verhoogde percentage in kapitaalreserves voor risicodekking is groter dan het percentage van verhoogde risico's op gewonen bancaire “assets”.

Van de totale importen van goederen en diensten op kwartaalbasis moet gemiddeld ca. 27 procent worden toegeschreven aan importen ten behoeve van de mineralensector, wat neerkomt op ca. USD 120 miljoen in de afgelopen 7 kwartalen (figuur 20).

Per ultimo september 2017 zijn de totale exporten met 40 procent gestegen ten opzichte van dezelfde periode in 2016. De stijging van exporten is vanaf het laatste kwartaal van 2016 waar te nemen, vanwege significant stijgende goudexporten sinds de start van de productie van de Merian goudmijn van Newmont in het laatste kwartaal van 2016 (figuur 21 en 22).

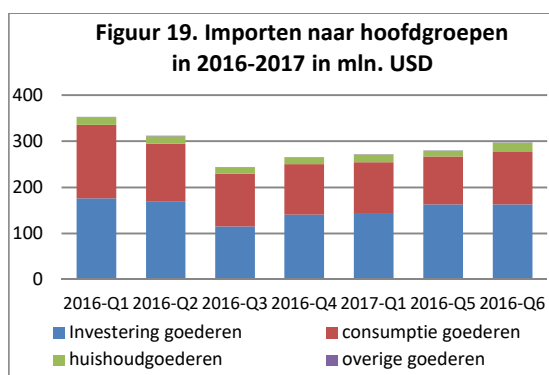
Bedroeg de totale exportwaarde van goud in 2016 USD 995,8 miljoen, per ultimo september 2017 was de waarde USD 1.131,8 miljoen, een stijging van 14 procent ten opzichte van eind 2016. Deze stijging is het gevolg van een stijgend exportvolume en een gemiddelde exportprijs van respectievelijk 10 procent en 6 procent in deze periode.

Tabel 5. Geselecteerde handelsindicatoren in 2016-2017 op kwartaalbasis

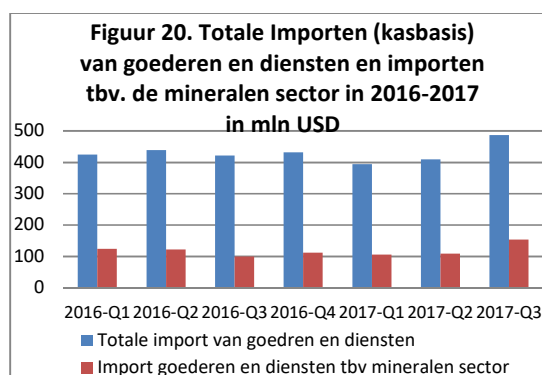
	2016 Q 1	2016 Q 2	2016 Q 3	2016 Q 4	2016 Tot. Q3	2017 Q 1	2017 Q 2	2017 Q 3	2017 Tot. Q3
Goederen & diensten balans:									
Totale export van goederen & diensten in mln USD	336	408	384	481	1,128	495	526	563	1,584
Totale import van goederen & diensten in mln USD	424	439	422	432	1,285	394	410	487	1,292
Saldo goederen- & dienstenbalans in mln USD	-87	-32	-39	49	-158	101	116	76	292
Export/import verhouding (in %)	79	93	91	111	88	126	128	116	123
Totale export van goederen & diensten in % BBP	7	12	14	17	33	14	15	16	44
Totale import van goederen & diensten in % BBP	8	13	15	15	37	11	11	14	36
Saldo handels- & dienstenbalans in % BBP	-2	-1	-1	2	-4	3	3	2	8
Goederen & diensten balans van de minerale sector*:									
Totale export van goederen & diensten in mln USD	252	260	268	392	779	401	422	450	1,274
Aandeel minerale export in totale export	75	64	70	81	69	81	80	80	80
Saldo goederen- & dienstenbalans in mln USD	126	137	168	280	431	252	312	297	995
Totale export van goederen & diensten in % BBP	5	8	10	14	22	11	12	12	45
Saldo handels- & dienstenbalans in % BBP	2	4	6	10	13	7	9	8	28
Memorandum items:									
BBP lopende marktprijzen in mln SRD	20,420,222					26,672,429			
Wisselkoers SRD/USD (gemiddelde- buying rate)	4.0	6.2	7.3	7.2		7.5	7.5	7.4	

Bron: CBvS, ABS, SPS

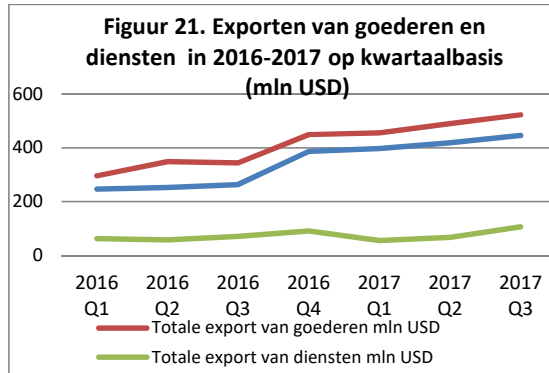
* olie- en goudsector

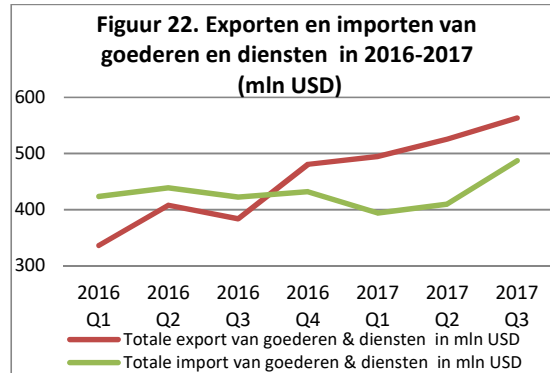
Bron: ABS

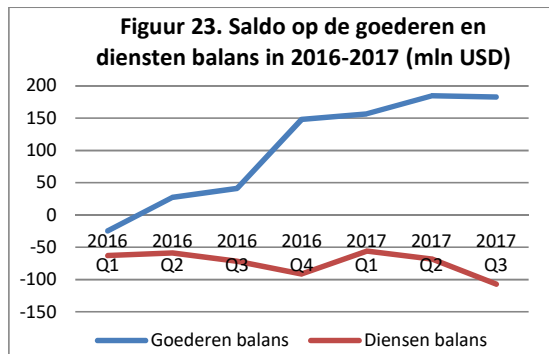
Bron: CBvS

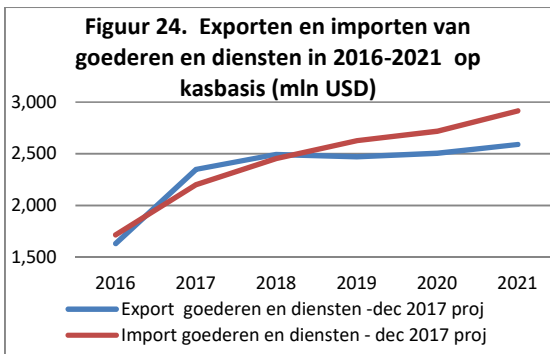
Bron: CBvS

Bron: CBvS

Bron: CBvS

Bron: SPS, Surya model, december 2017

De waarde van olie-exporten per ultimo september 2017 is ook gestegen ten opzichte van dezelfde periode 2016 van USD 113 miljoen tot USD 130 miljoen.

Het aandeel van minerale exporten in totale exporten op kwartaalbasis is in deze periode ook gestegen en aan het eind van het derde kwartaal van 2017 was dit aandeel 80 procent ten opzichte van het aandeel van 73 procent per ultimo 2016. Het aandeel van de goudexporten per ultimo september bedraagt 71 procent in de totale exportwaarde.

Vanaf het tweede kwartaal van 2016 is het saldo van de goederenbalans positief en vertoont deze een stijgende trend (figuur 23). Was het saldo over 2016 USD 192 mln positief, vanwege de sterk dalende importen, in de eerste drie kwartalen van 2017 was het saldo USD 524 miljoen, vanwege sterk stijgende exporten. Het saldo van de dienstenbalans, dat structureel negatief is, bedroeg in deze periode totaal – USD 231 miljoen. Het saldo van de handelsbalans per ultimo september 2017 was USD 293 miljoen.

De aangepaste middellangetermijnprojecties voor exporten en importen in december 2017 worden in figuur 24 gepresenteerd. De trend met de eerdere vooruitzichten in mei 2017 is onveranderd gebleven, te weten: in 2017-2018 een positieve handelsbalans en vanaf 2019 een negatieve handelsbalans, vanwege sterk stijgende importen door het aantrekken van de economie met als gevolg een stijgende vraag naar goederen en diensten.

De trend van het aandeel van exporten en importen in het BBP is ongewijzigd ten opzichte van de projecties van het vorig verslag. Slechts het niveau van de ratio's is veranderd met 1-2 procentpunten. In 2017-2021 zijn de gemiddelde export/BBP ratio en import/BBP ratio geprojecteerd op respectievelijk 61 en 63 procent.